

7e JAARGANG
NUMMER 10
NOVEMBER 1971

DAAD EN GEDACHTE

orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

DAAD

EN

GEDACHTE

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

DAAD EN GEDACHTTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

CHINA'S "REVOLUTIONAIRE" DIPLOMATIE

TOEN IN HET laatste kwart van de achttiende eeuw de Verenigde Staten onder George Washington zich vrij vochten van het Engelse koloniale juk, dat wil zeggen nog vóór Frankrijk hun eigen burgerlijke revolutie doorvoerden, toen benoemden zij bij de hoven en regeringen van het - met uitzondering van Engeland en de Republiek der Verenigde Nederlanden - nog grotendeels feodale Europa hun eigen diplomatieke vertegenwoordigers. In het Parijs van Lodewijk XVI verscheen als zodanig een van hun allerbekwaamste gezanten, geen andere dan Benjamin Franklin. Deze was in de daaraan voorafgaande jaren niet slechts een vurig strijder voor de Amerikaanse onafhankelijkheid geweest, maar had in die tijd zich ook een internationale faam verworven als beoefenaar der natuurwetenschappen. In zijn persoon verenigde hij twee dingen tegelijkertijd. Van hem straalde niet slechts de glans af van de jonge republiek aan de overzijde van de Atlantische Oceaan, die door haar blote bestaan alleen al aan de absolute koningen 't naderende einde van hun heerschappij verkondigde. Hij was tegelijkertijd als het ware de personificatie van de vrije, niet meer door kerkelijke dogma's gebonden wetenschap, waaraan de technische vooruitgang zoveel te danken had en die als gevolg daarvan er zo veel toe had bijgedragen, dat de opkomende bourgeoisie háár produktiewijze hoe langer hoe steviger opbouwde temidden van door adel en klerus (nog) beheerste rijken.

Alleen al het blote feit, dat het uitgerekend Benjamin Franklin was, die als vertegenwoordiger der geminachte maar tandenknarsend gedulde Amerikaanse republiek voet op de feodale Franse bodem zette, werd het zelfbewustzijn der Franse derde stand krachtig gestimuleerd. Nog veel meer was dat het geval door de wijze waarop deze diplomaat van het Amerikaanse ondernemersdom in datzelfde Frankrijk optrad.

Benjamin Franklin dácht er eenvoudig niet aan zijn strikt eenvoudige levenswijze - die tegelijkertijd het resultaat was van het aan het opkomende kapitalisme ontsproten protestantse puritanisme en van de noodzakelijkheden van de vroege, nog spaarzin vereisende accumulatie in een land van burgerlijke pioniers - op te geven, nadat de historische ontwikkeling hem genoodzaakt had te verhuizen naar de verkwistende omgeving van 't Franse hof en de Franse hofadel. Benjamin Franklin bewoog zich in Parijs en Versailles in kleding, die hem voor ieder onmiddellijk en ontwijfelbaar tot een lid van de derde stand stempelde. Maar hij droeg die

kleren met dezelfde fierheid, waarmee de markiezen en hertogen van Frankrijk hun zijden mantels droegen. Vast er van overtuigd, dat zijn burgerlijk vaderland en de republikeinze staatsvorm de toekomst vertegenwoordigden, dwong Franklin door zijn houding de "noblesse" van Frankrijk in zijn persoon eer te bewijzen aan een klasse, die meer en meer haar plaats in de samenleving op kwam eisen. Hij schiep daarmee een "revolutionaire diplomatie", die de wereld ná hem niet meet heeft gekend. Men zou deze Franklin een soort van burgerlijke provo kunnen noemen, die iedere dag opnieuw zijn gehate klassevijand tartte en zijn Franse klassegenoten een hart onder de riem stak. Later, toen de burgerlijke revolutie ook in Frankrijk en vele andere Europese staten had gezegevierd, verloor een dergelijk provo-achtig optreden iedere zin. Zelf tot heersende klasse geworden peinsde de bourgeoisie niet meer over revolutie. Veeleer begon zij in haar levensstijl en omgangsvormen haar voormalige adellijke klassevijand te imiteren. Van "revolutionaire diplomatie" was niets meer te bespeuren.

Eén enkel ogenblik kon de wereld menen, dat hetgeen Franklin deed om de Franse adel te intimideren en de Franse derde stand te activeren, op hun manier zou worden nagebootst door de Russische bolsjewiki. In de maartdagen van 1918, toen de z.g. Sowjetregering in Brest-Litowsk onderhandelde met de vertegenwoordigers van het Duitse imperialisme, verschenen de afgezanten van Moskou in die Poolse stad met de pet van de Russische arbeider en de pelsjas van de Russische boer. Maar de indruk heerste maar heel kort. Niet zodra had het bolsjewistische Rusland de Nieuwe Economische Politiek ingevoerd, niet zodra werd het duidelijk, dat zij de weg naar het staatskapitalisme hadden ingeslagen, of hun diplomatieke vertegenwoordigers gedroegen zich ook precies zo als het de vertegenwoordigers van een staatskapitalistische republiek betaamt. De delegatie, die in Brest-Litowsk tegenover de Duitse generaals aan een ruw houten tafel had gezeten, had er uitgezien als een stel politieke idealisten, precies zo als Roel van Duyn er nog als een politieke idealist uitzag toen hij samen met zijn kabouters als representanten van de "Oranje-Vrijstaat" zijn intrede deed in de deftige zaal van de Amsterdamse vroedschap. Toen het idealisme verdampte en het burgerlijk karakter der Russische revolutie niet langer te verbergen viel, toen werd niet alleen de kleding der Russische diplomaten zo stijf en burgerlijk als men zich maar voor kon stellen, maar toen bleek tevens zonneklaar het door en door burgerlijke karakter van de Russische buitenlandse politiek en van de Russische diplomatie.

Het is niet moeilijk dat met voorbeelden te illustreren. Benjamin Franklin zou zich in het nog feodale-, voór-revolutionaire Frankrijk wel gewacht hebben voor het kleinste gebaar, dat als blijk van sympathie of verbondenheid met de heersende adel en geestelijkheid zou kunnen worden uitgelegd. De politieke idealisten die van de Russen verwachtten - omdat zij het karakter der Russische revolutie niet verstonden - dat zij zich van iedere verbroedering met de West-Europese bourgeoisie onthouden zouden, kwamen van een koude kermis thuis. De diplomaten van het staatskapitalistische Rusland, zowel het Rusland van Lenin en Trotski, als het Rusland van Stalin en diens opvolgers, deden niets anders dan hun innerlijke verbondenheid met kapitalisme en bourgeoisie dag in, dag uit ten toon spreiden.

De volkskommissaris van buitenlandse zaken Tschitserin betuigde de liberale Duitse minister dr. Stresemann zijn "innigste deelneming" bij het overlijden van rijkspresident Ebert, de man die - zoals bekend - van zichzelf verklaarde, dat hij "de revolutie haatte als de pest". Er volgden vele telegrammen van rouwbeklag bij het overlijden van andere hoogwaardigheidsbekleders der Europese bourgeoisie. Diplomaten van het Kremlin knoopten intieme betrekkingen aan met Tsjang Kai-sjek en met Kemal Pascha op hetzelfde ogenblik dat deze Chinese- en Turkse bolsjewis-

ten op grote schaal afslachtten. Zij betuigden eer aan Mussolini, aan Churchill en Roosevelt, na eerder verdragen met Hitler te hebben afgesloten. Zij stonden in de jaren '30 te dringen om tot de Volkenbond te worden toegelaten, die zij in hun revolutionaire wittebroodsweken als de bond der imperialistische rovers hadden gedoodverfd.

Vanwaar deze even opvallend duidelijke als grote verschillen met de "revolutionaire diplomatie" van Benjamin Franklin? De verklaring is simpel: Franklin bevond zich in het Frankrijk zijner dagen temidden van zijn klassevijanden; de diplomaten van het staatskapitalistische Rusland bewogen zich in het burgerlijke West-Europa temidden van hun klassegenoten. Verre ervan, dat de Russische diplomaten diplomatieke- of psychologische fouten zouden hebben gemaakt, gedroegen zij zich precies zoals men van diplomaten van een (staats)kapitalistisch land verwachten kon.

Een tijdje heeft het er de schijn van gehad als zou de (burgerlijke) Russische revolutie grote konsekwenties hebben voor (eveneens burgerlijke) revolutionaire ontwikkelingen in Azië en Afrika. Bolsjewieken als de reeds genoemde Tschitserin in het prille begin van zijn ambtsperiode of Borodin (in de jaren '20 Russisch adviseur van de Chinese Kwomintang-partij) droomden er als politieke idealisten van dat 't westerse kapitalisme een dodelijke slag zou worden toegebracht door de anti-koloniale strijd van de oosterse volken. Maar die droom was slechts mogelijk zolang de politieke idealisten in Rusland nog niet wreed ontwaakt waren uit die andere droom, dat Rusland géén kapitalistisch land meer zou zijn.

Toen het kapitalistische karakter van de bolsjewistische samenleving eenmaal duidelijk op de voorgrond trad was het met het politieke dromen voorgoed gedaan. In de plaats van de idealisten kwamen de realisten, inplaats van de illusie van revolutionaire steun aan Azië of Afrika kwam de werkelijkheid van de openlijke steun aan die klasse in Azië, die er samen met het westerse imperialisme op uit was de ontwikkeling naar een modern kapitalisme te stagneren. Dat paste beter, zowel bij Ruslands eigen belangen als bij die Russische buitenlandse politiek waarvoor het Kremlin, in verband daarmee, al in 1921 had gekozen.

Met de Chinese buitenlandse politiek en met de Chinese diplomatie is het al niet anders gesteld dan met de Russische. De oorzaak daarvan is natuurlijk deze, dat de Chinese revolutie hetzelfde karakter had als die in Rusland in 1917. Wat ook de verschillen mogen zijn tussen Moskou en Peking, ook China is op weg naar het staatskapitalisme. Evenmin als Rusland voert China een buitenlandse politiek die ook maar enigszins gericht zou zijn op revolutionering van Azië, al was het maar in burgerlijke zin.

Evenals Rusland in de jaren '30 staat China nu - en eigenlijk al ruim twintig jaar - te trappelen om tot de moderne statenbond te worden toegelaten. De buitenlandse politiek van Peking is er niet op gericht de burgerlijke revolutie in Azië of in Afrika te bevorderen, maar om bondgenootschappen met China te kweken. Dat is een politiek, waarbij Mao Tse-toeng en Tsjoe En-lai zich al even weinig kieskeurig tonen als Stalin en Litwinof destijds.

Voor 't werkelijk karakter van de Chinese buitenlandse politiek en de Chinese diplomatie zijn er in het recente verleden twee duidelijke aanwijzingen geweest. We hebben het oog op Pekings houding ten opzichte van de revolutionaire gebeurtenissen op Ceylon en in Pakistan. Toen op het eiland Ceylon de coalitieregering van het zogenaamde "linkse" Verenigde Front onder het eerste ministerschap van mevrouw Sirimavo Bandaranaike in conflict geraakte met die revolutionaire beweging, die de ontwikkeling van Ceylon in staatskapitalistische richting verder wilde drijven, verleende Peking krachtdadige steun, niet aan de revolutionairen, maar aan het bewind van mevrouw Bandaranaike. Precies hetzelfde speelde zich af

toen in Pakistan een burgeroorlog ontbrandde tussen de feodaal-reactionaire dictatuur van generaal Yahya Khan en de onder die dictatuur zuchtende bevolking van Oost-Pakistan.

De gewapende opstand aldaar betekende het wanhopige verzet van een door de heersende klik van West-Pakistan als een kolonie uitgebuit land tegen de heerschappij van het groot-grondbezit en tegen opzettelijk in stand gehouden achterlijke maatschappelijke verhoudingen. Tijdens dat verzet kwam sjeik Moedsjiboer Rehman korte tijd aan de spits van de beweging te staan. Hij zou, ook indien zijn opstand niet was neergeslagen, nooit aan de spits van de beweging zijn gebleven. Achter Moedsjiboer en de groep die hij vertegenwoordigt doemden reeds en doemen nog altijd radicalere krachten op, zoals destijds in Rusland de bolsjewiki opdoemden achter hen, die op de vloed van de februari-omwenteling naar boven dreven. Maar de sjeik Moedsjiboer betekende in ieder geval ten opzichte van het brutale en met het imperialisme verbonden bewind van Yahya Khan de vooruitgang, de vooruitgang naar burgerlijke verhoudingen. Van socialisme, term die Moedsjiboer zélf gebruikte om zijn streven te karakteriseren, is bij hem geen sprake, zomin als daarvan sprake is bij hen, die geroepen zijn om de nationale revolutie van Oost-Pakistan te voltooien. Maar het is er ons hier niet om te doen daarop dieper in te gaan. We kunnen volstaan met de vaststelling, dat sjeik Moedsjiboer Rehman de Oost-Pakistaanse bourgeoisie representeert, die in Oost-Pakistan al even zwak is als in de meeste Aziatische landen, reden waarom de burgerlijke revolutie daar de vormen aan zal nemen, die zich in Rusland het eerst en vervolgens ook in China gemanifesteerd hebben.

Zou men - gemakshalve - de acteurs in het Pakistaanse drama willen aanduiden met namen die ons uit de Russische revolutie min of meer vertrouwd zijn, dan zou men met enig recht sjeik Moedsjiboer een mensjewiek kunnen noemen en de achter hem opdoemende revolutionairen - waartoe bijvoorbeeld de in Londen wonende politieke publicist Tariq Ali behoort - als bolsjewieken. Generaal Yahya Khan zou men dan kunnen vergelijken met de een of andere tsaristische generaal, mogelijk het best met Kornilof, een Kornilof dan wiens putsch in een deel van het in tweeën gedeelde land succes heeft gehad, in het andere deel op krachtige tegenstand stuit.

Peking nu - daar was het ons hier om begonnen - heeft niet de Pakistaanse bolsjewieken gesteund en zelfs niet eens de mensjewistische sjeik Moedsjiboer. Peking verleende diplomatieke, politieke en zelfs militaire steun aan de Pakistaanse Kornilof Yahya Khan. Tsjoë En-lai, minister van buitenlandse zaken van de Chinese Volksrepubliek, schreef Yahya Khan een brief, die gepubliceerd werd in de "Peking Review" en vervolgens volledig opnieuw werd afgedrukt in de "Pakistan Times", een krant die in West-Pakistan verschijnt en de spreekbuis is van de reactionaire regering. In die brief verklaart Tsjoë En-lai, dat China met zijn sympathie volledig aan de kant van Yahya Khan staat en dat de regering in Peking de hoop koestert, dat de staat Pakistan niet in twee delen zal worden gesplitst. De strekking is duidelijk: Peking is tegenstander van de nationaal-burgerlijke opstand in Oost-Pakistan. Het bestempelt - aldus de woorden die Tsjoë En-lai in de bewuste brief gebruikte - de Oost-Pakistaanse (burgerlijke) revolutionairen als "lieden, die de Pakistaanse eenheid saboteren!" 1).

China, we duiden er reeds op, deed meer. Het leverde het contra-revolutionaire bewind van Yahya Khan ook oorlogstuig. Dat oorlogstuig - in China gefabriceerde tanks - werd niet slechts tegen de Oost-Pakistani ingezet, maar ook tegen

1) De brief van Tsjoë En-lai is dezer dagen nog weer eens volledig afgedrukt in 't Engelse tijdschrift "New Left Review", van juli/aug. 1971.

arbeiders in West-Pakistan, die zich al evenzeer tegen de heersende klik aldaar verzetten. Peking, met andere woorden, voert ten opzichte van Pakistan precies dezelfde politiek, die Moskou in de jaren '20 ten opzichte van China voerde. Zoals Tsjang Kai-sjek met Russische steun een bloedbad in Sjanghai aan kon richten onder het proletariaat van deze havenstad, zo kon Yahya Khan, met Chinese hulp een bloedbad aanrichten onder de arbeiders van Dacca.

Toen de Oost-Pakistaanse bolsjewiek Tariq Ali, met wie wij overigens niets gemeen hebben, tijdens een rede in het Amsterdamse Krasnapolsky zeer terecht op deze feiten wees, waren de Nederlandse Maoïsten, die kennelijk de brief van Tsjoe En-lai niet hadden gelezen, razend. In het Engelse tijdschrift "New Society" gooide een Maoïst die wel met de feiten op de hoogte was 2) het over een geheel andere boeg. Zijn betoog kwam hierop neer, dat Peking wapens aan Kornilof Yahya Khan verstrekte om hem de gelegenheid te geven met de mensjewieken in Oost-Pakistan af te rekenen. Als die verslagen waren zou 't de beurt zijn van de Oost-Pakistaanse bolsjewieken. Aan een dergelijke onnozele zou men de vraag moeten stellen, waarom Lenin destijds niet de opstand van Kornilof gesteund heeft om hem met Kerenski te laten afrekenen.

Dit soort onnozelheid is Tariq Ali vreemd. Het verschil tussen hem als bolsjewiek en ons is dit, dat hij de Chinese buitenlandse politiek ten opzichte van Ceylon en Pakistan als een "verkeerde" politiek beschouwt, wij haar daarentegen beschouwen als de buitenlandse politiek, die logisch voortspuit uit het staatskapitalistische karakter der Chinese volksrepubliek.

Het laatste staaltje van dat beleid is de houding van China tegenover de Verenigde Naties en tegenover de Verenigde Staten van Noord-Amerika. Zowel met de V.N. als met de U.S.A. wil Peking goede diplomatieke betrekkingen onderhouden. Toen onlangs een groep jonge Amerikanen, sympathisanten van het Amerikaanse "Nieuw Links" en tevens sympathisanten van Mao, een bezoek aan Peking bracht, verklaarde Tsjoe En-lai in een gesprek met hen, dat hun verzet tegen de regering van Nixon natuurlijk hún zaak was, maar dat China naar een goede diplomatieke verstandhouding met het Witte Huis streefde. Dat is precies dezelfde politiek, die Moskou ten opzichte van Hitler en Mussolini heeft gevoerd. Het is de cynische politiek van de diplomatieke strijkages voor de ergste vijanden van de arbeidende klasse. Maar men kan noch Mao Tse-toeng, noch Tsjoe En-lai daar een verwijt van maken. Tenslotte behartigen zij niets anders dan de belangen van het Chinese staatskapitalisme. Niet zij zijn op de "verkeerde" weg, maar die vele anderen, die uit onbegrip voor de werkelijke verhoudingen, van China "revolutionaire" politiek of "revolutionaire" diplomatie verwachten.

2) Zijn betoog wordt weergegeven in het genoemde nummer van de "New Left Review" op blz. 39.

=====

MICHAEL BAKOENIN ALS EEN PROFEET VAN DE DIKTATUUR.

WIJ HEBBEN meermalen, en zelfs nog niet eens zo lang geleden, de aandacht er op gevestigd, dat de Russische revolutionair Michael Bakoenin, met veel minder recht een kampioen van de vrijheid kan worden genoemd, dan veelal - en in het bijzonder in de kringen van anarchisten - wel wordt aangenomen. Wie ons dat nog altijd zou willen betwisten, kunnen wij niet beter raden dan zich eens te verdiepen in hetgeen Bakoenin zelf in zijn - door Max Nettlau in 1932 uitgegeven- "Bekentnissen" 1) heeft opgemerkt omtrent het verloop der door hem vurig verbeide re-

volutie in Rusland, die hij zelf natuurlijk niet meer heeft beleefd. De desbetreffende passage is om twee redenen interessant. In de eerste plaats omdat de woorden van Bakoenin over dat onderwerp een bijna profetisch karakter dragen en in de tweede plaats, omdat zij duidelijker nog misschien dan welke andere woorden uit zijn mond of van zijn pen, ons een inzicht verschaffen in de opvattingen die Bakoenin er op na hield. Tenslotte is de passage belangrijk vanwege het commentaar, dat de anarchist Max Nettlau, vurig bewonderaar van Bakoenin, erbij heeft gegeven.

Bakoenin schrijft :

"Ik geloof, dat in Rusland, meer dan ergens anders, een sterke diktatoriale macht volstrekt nodig zal zijn, een macht, die er uitsluitend mee bezig zal zijn, de massa's op te voeden en inzicht te verschaffen, een macht, die in haar streven geheel vrij zal zijn en ook in haar denken, maar zonder parlementaire vormen, die boeken van vrijheidlievende inhoud zal drukken, maar zonder persvrijheid; een macht, omgeven door medestrijders waarvan hij adviezen krijgt en door wie hij zich gesterkt weet, maar door niets en niemand beperkt. Ik heb bij mijzelf vastgesteld, dat het enige verschil tussen deze diktatuur en de monarchistische heerschappij daarin zou moeten bestaan, dat de eerste, volgens de geest van haar beginselen, zich zo zou moeten ontwikkelen, dat zij zichzelf overbodig maakt, omdat zij geen ander doel zou moeten kennen dan de vrijheid, de onafhankelijkheid en de steeds grotere rijpheid van het volk..."

Op een andere plaats in dezelfde "Bekentenissen" laat Bakoenin zich als volgt uit over de opstand in Praag waaraan hij zelf heeft deelgenomen in 1849 2):

"In Praag zou de zetel van de revolutionaire regering gevestigd moeten worden, de zetel van een regering, die zou moeten worden uitgerust met onbeperkte diktatoriale macht... Alle clubs, alle kranten, alle manifestaties van een zwetende anarchie zouden op eendere manier moeten worden afgeschaft. Alles zou onderworpen moeten worden aan een diktatoriale macht..."

Heeft Bakoenin met dergelijke uitspraken in feite niet nauwkeurig weergegeven wat er lang na zijn dood werkelijk in de Russische revolutie is geschied? Is het, wanneer men deze woorden verneemt, niet precies alsof men de een of andere overtuigde bolsjewiek hoort spreken?

Voor Max Nettlau zijn de geciteerde passages natuurlijk een moeilijk te vertalen brok geweest. Hij, onder meer een van Bakoenins biografen, tekent erbij aan, dat het een legende is, dat Bakoenin voorstander van de diktatuur was. Mensen van goeden wille, aldus Nettlau, zullen moeten erkennen, dat het Bakoenin om een zuiver technische maatregel te doen is geweest.

Wat Nettlau volkomen over het hoofd ziet is, dat het bij z.g. revolutionaire diktaturen altijd "slechts" om "technische maatregelen" gaat; dat de "technische diktatuur" en de "revolutionaire generale staf", waarvan Bakoenin droomde, zich niet wezenlijk onderscheidt van de diktatuur der bolsjewiki en het bolsjewistische centrale comité.

-
- 1) Michael Bakoenin, Confession, Annotations de Max Nettlau, Paris 1932.
 - 2) De Praagse opstand waarvan hier sprake is, was een opstand, die geheel en al voortijdig uitbrak. De regering had van de plannen en voorbereidingen kennis gekregen en greep in eer zij tot uitvoering konden komen. Dat gebeurde ten tijde van het in Praag aan de gang zijnde Panslavistische Congres, waaraan Bakoenin deelnam. Het congres nam door dat alles een onverwacht einde. De feiten worden aangestipt door de Zwitserse anarchist en Bakoenin-kenner Fritz Brupbacher in zijn boekje "Marx en Bakoenin" blz. 33.

M A T R O O S 1 e K L A S S E

S C H E Y K A O F W E L D E

M O R A A L V A N D E

H E E R S E N D E K L A S S E

DE WAAR GEBEURDE geschiedenis van de Duitse matroos 1e klasse Scheyka, die wij hier laten volgen, heeft zich lang geleden afgespeeld, aan 't einde van de eerste wereldoorlog. Maar het is een geschiedenis, die zich steeds herhalen zal in andere vorm en die zich dan ook al herhaald heeft in de tweede wereldoorlog, heel wat dichter bij huis.

Men mag wat ons betreft de naam Scheyka vervangen door de naam van de Nederlandse sergeant Meijer en die van de allerhoogste Duitse militaire bevelhebber van koninklijke- en keizerlijke bloede door die van een Nederlandse generaal, die een paar jaar geleden in opspraak is gekomen. Namen doen er in deze geschiedenis in feite weinig toe. Waar 't om gaat is de moraal der heersenden, de moraal van degenen, die de mond vol plegen te hebben over de moraal. Het is in één woord een oude geschiedenis, die wij vertellen gaan, een geschiedenis die altijd nieuw zal blijven zolang er sprake zal zijn van heersenden en onderdrukten en van oorlogen, die ten bate van de eersten door de laatsten worden gevoerd.

Een erg lang verhaal is het allemaal bij elkaar niet. De historie begon op 21 oktober 1918 en zij eindigde op hetzelfde tijdstip dat de opstandige matrozen uit Kiel met hun van rode vlaggen voorziene vrachtauto's bij het krieken van de dag onder de Brandenburgse poort door het hart van Berlijn binnenreden.

Op die 21ste oktober 1918 wierp de matroos 1e klasse Scheyka zijn geweer in de Vlaamse modder, waar hij, wie weet hoe lang al, had gelegen. Hij wist gewoon niet meer wat hij er mee

zou moeten doen. Hij was het zat. Hij had genoeg van de luizen, van het gas en van 't trommelvuur, van het schieten op jongens uit East Ham of Manchester, die hij nooit van zijn leven had gezien en die hem, Scheyka, in 't geheel niets hadden gedaan. Hij wierp ook zijn etensketeltje in de een of andere latrine, verwisselde zijn gepunte helm voor zijn kepi en begon op goed geluk dwars door de loopgraven en de granaattrechters in noordelijke richting te marcheren, in de richting van de Nederlands-Belgische grens.

Er was géén Duitse soldaat of matroos aan het gehele westfront, die Scheyka ook maar één vloek achterna zond. Als men hun er naar gevraagd had zouden ze de schouders hebben opgehaald en geantwoord hebben, dat de oorlog tóch verloren was. Men zou ook nauwelijks één soldaat of matroos hebben kunnen vinden, die niet in het geheim al eens met dezelfde gedachte had gespeeld of die maar al te graag het voorbeeld van Scheyka zou zijn gevolgd. Deden ze veertien dagen later niet allemaal wat de matroos 1e klasse Scheyka al veertien dagen eerder had gedaan?

Over de eer en de roem van de officieren met hun monocles en over de klassepositie van het Pruisische Jonkerdom heeft de matroos 1e klasse Scheyka waarschijnlijk in het geheel niet nagedacht. In zijn matrozenhoofd zal het wel niet opgekomen zijn, dat uitgerekend hij iets deed, waardoor die positie in gevaar zou kunnen worden gebracht. Hij zal ook wel andere zorgen aan zijn hoofd gehad hebben in de dagen en nachten dat hij door de kapot gebombardeerde velden van Vlaanderen sloop, in bomtrechters sliep en bij kameraden achter het front zijn kostje opscharrelde.

Bijna veertien dagen lang had de matroos 1e klasse Scheyka veel geluk. In de laatste nacht van die veertien is hij héél dicht bij zijn doel geweest. Hij moet op honderd meter afstand de Hollandse wachtposten gezien hebben;

hij moet gedacht hebben, dat hij in elk geval levend uit de hel gekomen was. En juist toen sloeg het noodlot voor hem toe. Hij was niet alleen daar in die velden vlak voor de Hollandse grens, er waren daar ook nog anderen. En die anderen wilden voor de roem en de eer van het Pruisische officierskorps weliswaar niet graag hun eigen leven geven, maar wél anderen laten sterven. Men noemde ze met een verzamelnaam de Feldgendarmerie. Een Feldgendarm ontdekte de ongelukkige Scheyka, verklaarde hem tot deserteur en arresteerde hem.

Op 6 november 1918 stond de matroos 1e klasse Scheyka voor de krijgsraad te velde. Daar werd hij nog dezelfde dag ter dood veroordeeld, een vonnis, dat op 7 november door de kommanderende admiraal van het 1e matrozenregiment bekrachtigd werd. Op 8 november werd de ten uitvoerlegging van het vonnis gelast. Op de 9e november, héél vroeg in de morgen, liet Scheyka ergens in Vlaanderen zijn leven voor het executiepiloot.

Schijnbaar werd de matroos 1e klasse Scheyka, wiens geschiedenis daarmee eindigde, op datzelfde moment één van de miljoenen slachtoffers van het

imperialisme. Eén kleinigheid echter was er, waardoor hij zich van al die andere slachtoffers onderscheidde.

Boven het vonnis, dat hem was voorgelezen, stond: In naam des Konings en Keizers. Precies op hetzelfde uur dat de matroos 1e klasse Scheyka op grond van dat vonnis werd gefusilleerd, stond de koning en keizer waarvan sprake was, dáár waar Scheyka enkele dagen tevoren had gestaan. Hij stond ook aan de Hollandse grens en hij ging er over. Hij deed dát, wat de matroos 1e klasse Scheyka geprobeerd had en waarvoor hij op het laatste moment met zijn leven moest betalen. Hem, de Koning van Pruisen en Keizer van het Duitse Rijk, werden wél vloeken achterna gezonden.

Met het vonnis tegen Scheyka, in zijn naam geveld, werd tevens het vonnis uitgesproken over de koning en keizer zelf en over heel het maatschappelijk systeem waarvan hij de exponent was. Het was tevens het vonnis tegen ieder systeem van heerschappijverhoudingen, tegen iedere heersersklasse en haar arrogantie. Het is jammer, dat het vonnis aan Scheyka werd voltrokken en het vonnis tegen de oude heersersklasse niet.

=====

KLEINE BIJDRAGE TOT DE KRITIEK
OP DE "KRITISCHE VAKBEWEGING".

WAAR DE zogenaamde "maatschappij-kritische vakbeweging" zich ook door moge kenmerken, in ieder geval noch door een kritische instelling ten opzichte van de huidige maatschappij, noch door een kritische instelling ten opzichte van de vakbeweging. Datzelfde geldt voor de actiegroep, die zich in de tweede week van september in Amsterdam gepresenteerd heeft onder de naam "Naar één nieuwe vakbeweging". Het gaat hier formeel om twee verschillende groepen. De eerste wordt in hoofdzaak gevormd door zichzelf "kritisch" noemende bestuurders, waartoe bijvoorbeeld de heer Poppe van de Algemene Nederlandse Metaalbedrijfsbond van het NVV en de heer Jaap van der Doef van 't NKV behoren. In de Amsterdamse actiegroep hebben zich meer "gewone" vakbondsleden verenigd. Niettemin staan beide groepen, ondanks mogelijke kleine verschillen, niet al te ver van elkaar. Wat ze gemeen heb-

ben is een onbehagen over de bestaande praktijken van de vakbeweging. Dat dit onbehagen bij de bestuurders wellicht voortspruit uit de vrees voor ledenverlies en bij de gewone leden heel andere oorzaken heeft, is iets waaraan wij kunnen voorbijgaan. Beide groepen streven naar een reorganisatie, indien men wil naar een hervorming van het vakbewegingswezen, die met een fundamentele kritiek op de vakbeweging niets te maken heeft. De vraag wat of de vakbeweging wezenlijk is en welke functie zij vervult in de kapitalistische produktiewijze, wordt noch door de ene, noch door de andere groep gesteld, laat staan beantwoord. De bezwaren die zij tegen de bestaande vakbeweging koesteren raken niet de vakbeweging als zodanig, niet de vakbeweging in het algemeen, doch slechts bepaalde bijzonderheden. De "kritiek" die zij uitoefenen reikt niet over de grenzen van de vakbeweging heen.

De juistheid van deze karakteristiek menen wij onder andere te kunnen illustreren aan de hand van twee publicaties in "Ruim Zicht", het veertiendaags orgaan van het Nederlands Katholiek Vakverbond. De eerste van die publicaties verscheen in het nummer van 20 september j.l. Zij bestond uit de korte weergave van de hoofdpunten uit het program van de Amsterdamse actiegroep, gevolgd door enkele kanttekeningen van de redactie van het bewuste verbondsorgaan. De tweede publicatie, die verscheen in het nummer van 4 oktober, was een reactie van de actiegroep op deze kanttekeningen. Uit die reactie, waarop we aanstonds nog nader zullen ingaan, blijkt zonneklaar, dat de actiegroep streeft naar wat zij noemt: "een democratisering van de vakbeweging zelf". "De vakbeweging", aldus het door twee leden van de actiegroep ondertekende ingezonden stuk, "moet zich naar onze mening bezighouden met fundamentele veranderingen in ons systeem en zich daarbij niet al te veel laten leiden door de angst voor ledenverlies".

Wat wij van de groep "Daad en Gedachte" in een dergelijke opmerking al dadelijk bijzonder vreemd vinden is de bewering als zou de vakbeweging "behoudend" zijn uit vrees voor ledenverlies. Het omgekeerde is naar onze mening waar. De vakbeweging stelt zich inderdaad op als de "behoudende" behoedster van het bestaande economische systeem, maar zij doet dat geenszins omdat zij ledenverlies vreest van een wat radicalere opstelling. Integendeel, zodra de vrees voor ledenverlies onze vakbewegingsbestuurders wat ál te machtig wordt, stellen zij zich juist quasi-radicaal op. Men herinnere zich in dat opzicht maar de beroemde - of moeten we zeggen: beruchte - redevoeringen die de NKV-voorzitter Mertens een aantal jaren geleden in Sneek en in Brabant heeft gehouden. Dat waren redevoeringen, waarin felle kritiek op de kapitalistische orde doorklonk, het waren ook redevoeringen, die in velerlei opzicht tegemoet kwamen aan datgene wat de Amsterdamse actiegroep thans nadrukkelijk verlangt. Met die twee redevoeringen, die overigens en geenszins tot onze verwondering, tot niets geleid hebben, heeft de sluwe vos Mertens destijds ongetwijfeld het ledenverlies van de vakbeweging afgeremd doordat hij bepaalde verwachtingen schiep volgens het bekende recept van: veel beloven en weinig geven, doet de gekken in vreugde leven. Nogmaals: ledenverlies dreigt de vakbeweging niet wanneer zij radicaal wordt, ledenverlies bedreigt haar iedere dag dat zij behoudend blijft. Men behoeft er slechts op te letten welke stemming de arbeiders vervult tijdens de meeste "wilde" stakingen om dat in te zien. Dachten de schrijvers van het bewuste ingezonden stukje in "Ruim Zicht" soms, dat het voor niets was, dat een man als Fré Meis iedere "kritische" opmerking aan het adres van de vakbeweging vergezeld laat gaan van de bezwering, dat de arbeiders toch vooral in die vakbeweging moeten blijven? Als hun niet dagelijks de lust beekroop die behoudende vakbeweging te verlaten behoefde hij iets dergelijks niet te zeggen.

Deze opmerkingen onzerzijds mogen natuurlijk niet zó worden opgevat, als zou-

den wij voor een radicalisering van de vakbeweging pleiten. Ons meningsverschil met de "werkgroep van Maatschappijkritische Vakbondsbestuurders" (MKV) en met de "werkgroep voor één nieuwe vakbeweging" (WEV) is juist dit, dat zij aan een dergelijke mogelijkheid, gepaard gaande met of voorafgegaan door grotere vakbewegingsdemocratie geloven en wij niet.

Dat er in de vakbeweging geen af nauwelijks sprake is van democratie, zullen de twee groepen die wij op het oog hebben wel niet willen betwisten. Men hore wat in dit verband geconstateerd wordt in het ingezonden stukje van de actiegroep in "Ruim Zicht" van 4 oktober over het actieprogramma van de drie vakcentrales, dat eind vorig jaar, na raadpleging van het kader is vastgesteld. "Men kan", zo heet het,

"zoveel vaststellen door het 'kader' te raadplegen. Van de 1.200.000 leden hebben zo slechts ongeveer 4.200 een 'keuze' kunnen maken. Vele leden hebben voor deze bijeenkomsten niet eens een uitnodiging ontvangen. De 4.200 die wel gekomen waren, konden bovendien maar nauwelijks tot discussie komen vanwege de lengte van de aan de discussie voorafgaande inleidingen."

Ziedaar een staaltje van organisatie- en vergadertechniek, die de meningsuiting door de leden bij voorbaat onmogelijk maakt. Maar wat gebeurde er twee jaar terug in Utrecht, nadat er in het Utrechtse bedrijf van Werkspoor een "wilde" staking was uitgebroken, waaraan ook door het lagere vakbondskader, door de vertrouwensmannen, werd deelgenomen? Jaap Meijnikman, de districtsbestuurder van de Algemene Nederlandse Metaalbedrijfsbond, belegde met dat lagere kader, dat zich vóór de actie had verklaard, in allerijl een spoedbijeenkomst in het gebouw voor K en W. Daar werd het lagere kader met grof geschut door het hogere kader murw gemaakt. Nadat arbeiders én vertrouwenslieden duidelijk en in de praktijk van de strijd van hun mening hadden doen blijken, gekozen hadden, werd die keuze van bovenaf ongedaan gemaakt. En waar het nu om gaat is dit, dat beide voorbeelden, dat van de kadervergadering over het actieprogramma en dat van de vergadering in het Utrechtse K en W, niet op zichzelf staan, maar met ontelbare andere kunnen worden uitgebreid.

Al die voorbeelden bij elkaar, die naar believen en voor het grijpen in Nederland of in het buitenland te vinden zijn, sluiten de toevalligheid natuurlijk uit. Evenmin toevallig is het, hoe het de "werkgroep van Maatschappijkritische Vakbondsbestuurders" sedert haar oprichting is vergaan. In "De Groene" van 9 oktober j.l. doet Joop Ramondt daarover enkele mededelingen. "Na ongeveer een jaar", schrijft hij, "hoort men er niet veel van... De vakcentrales en centrale besturen van diverse bonden lieten bij de oprichting al gauw blijken dat zij een al te duidelijke 'dwarsliggerij' niet zouden nemen. Kloos liet weten dat de meningsvorming in de vakbeweging via de geijkte kanalen diende te lopen... Die waarschuwing dienden de bestuurders goed ter harte te nemen. Het zou daar niet bij blijven. De bewuste groep vakbondsfunctionarissen werd intern onder druk gezet."

Het klopt, doch het is wel een uiterst beknopte weergave van hetgeen er geschiedde. In werkelijkheid is er veel meer gebeurd. Daar was, om te beginnen, de reactie van het N.V.V. op het optreden van de heer P. van Gorkum, voorzitter van de Bond van Hoger Personeel van het Christelijk Nationaal Vakverbond en een van de mede-oprichters van de "kritische vakbeweging", die het totale beleid van de gezamenlijke bonden kritiseerde. Men sta ons toe, dat wij de tegenset niet met onze eigen woorden schilderen, doch met die van de heer Dick Bakker, lid van het afdelingsbestuur Amsterdam van de Algemene Bond Mercurius. Die verklaarde in een ingezonden stukje in "De Vakbeweging" van 3 juli 1970:

"Inplaats van de denkbeelden van de heer Van Gorkum weer te geven en daar gefundeerde kritiek op te leveren, tracht het NVV met verdachtmakingen en insinuaties de heer Van Gorkum belachelijk te maken. Waarom? Omdat hij en velen met hem willen trachten te bereiken dat de hedendaagse vakbeweging haar weinig strijdbare houding omzet in een bundeling van alle progressieve krachten binnen (vet gezet in de tekst) de vakbeweging met het doel een nieuwe strategie voor de maatschappijvernieuwing te formuleren, en de vakbeweging van binnenuit te democratiseren. Hieruit blijkt duidelijk dat zij geen scheuring wensen, of een alternatieve vakvereniging willen stichten. Wat zij wel willen, is dat er nu eindelijk eens met de wensen van de vakbondsleden wordt rekening gehouden door de toplaag van de vakbeweging. Het NVV heeft zich door zijn commentaar oer-conservatief opgesteld; het is onjuist, niet relevant en lasterlijk. Ik spreek dan ook de (ijdele?) hoop uit dat de topmensen bij het NVV wat meer respect voor anderzins mening kunnen opbrengen en zich verdraagzamer in de toekomst zullen opstellen."

Het hier geciteerde stukje spreekt voor zichzelf en is interessant om diverse redenen, waarop wij aanstonds nog zullen terugkomen. Eerst willen wij voortgaan met ons relaas omtrent de wijze waarop de vakbewegingsleiding tegen "kritische" bestuurders in haar rijen is opgetreden.

In hetzelfde nummer van "De Vakbeweging" waarin het schrijven van de heer Bakker is afgedrukt worden de verdachtmakingen tegen de heer Van Gorkum lustig voortgezet. In een commentaar, getiteld "Meer directe zeggenschap voor vakbondsleden, geen georganiseerde oppositie", wordt al direct in de aanhef, bij wijze van stemmingmakerij en zonder ook maar enig spoor van een argument, aan de lezer gesuggereerd, dat "alle tekenen er op wijzen, dat Van Gorkum niet veel succes zal hebben met zijn pogingen tot een organisatie van kritische vakbondsbestuurders te komen." Maar daarbij blijft het niet. Vervolgens wordt betoogd, dat de heer Van Gorkum in gebreke blijft, zijn beschuldiging "dat de top van de vakbeweging vermolmd zou zijn" aan de hand van voorbeelden waar te maken. Daaraan wordt toegevoegd dat er jarenlang binnen de vakbeweging een discussie gevoerd is over de medezeggenschap, waarin ook de heer Van Gorkum een belangrijke rol gespeeld heeft. Zijn ideeën zijn echter door een meerderheid in NKV en NVV verworpen "omdat ze te veel de bestaande maatschappijstructuur bevestigden en te weinig ruimte lieten voor een onafhankelijke, kritische opstelling van de vakbeweging!"

De bedoeling ligt er duimendik bovenop. Na eerst de heer Van Gorkum weinig succes te hebben voorspeld zegt men vervolgens met zoveel woorden, dat hij allesbehalve de geschikte man is voor een vernieuwing van de vakbeweging. Hij zou zich in de praktijk te behoudend opstellen en voor een kritische instelling ten opzichte van de bestaande maatschappijstructuur moet je toch eigenlijk niet bij hem wezen, maar bij NKV en NVV. De stille hoop is natuurlijk, dat de lezer nu de heer Van Gorkum niet meer serieus zal nemen en als gevolg daarvan de hele Maatschappij-kritische Vakbeweging als een minder serieuze aangelegenheid zal beschouwen.

Om tegelijkertijd de indruk te versterken, dat je voor een kritische instelling ten opzichte van de maatschappij en voor vernieuwing toch nog altijd het best bij de officiële vakbeweging terecht kunt, prijkt op de voorpagina van hetzelfde nummer van "De Vakbeweging" 'n klein stukje. Het biedt weliswaar geen enkel houvast, maar het is opvallend opgemaakt. Het wekt, oppervlakkig bekeken, de indruk dat de vakbeweging van vernieuwing bepaald niet afkerig is; dat zij met kritische of teleurgestelde leden graag een open gesprek wil voeren. De bedoeling lijkt wel de "kritische vakbondsbestuurders" de wind uit de zeilen te nemen. Op een van de

binnenpagina's, in het commentaartje "Meer directe zeggenschap voor vakbondsleden, geen georganiseerde oppositie", wordt echter onomwonden uitgesproken, dat elke besluitvorming via de officiële organen moet geschieden. Die besluitvorming zou wel verbeterd kunnen worden, maar dan via meer zeggenschap voor de leden en niet via een georganiseerde oppositie, die een verwerpelijke zaak genoemd wordt.

Er was op het moment dat dit alles geschreven werd geen sprake van, dat de "kritische vakbondsbestuurders" zich tot een "georganiseerde oppositie" hadden verenigd en dat is zelfs nu nog steeds niet gebeurd. Vanwaar dan, bij voorbaat reeds, die felle en krachtige afwijzing van hun streven door de topleiding? Omdat, zeggen wij, zelfs een spelen met de gedachte van vernieuwing en meer democratie voor de vakbeweging een dodelijke bedreiging vormt. En waarom dát zo is wordt ook uit het bewuste commentaartje duidelijk. Het heet daar:

"Het werk van de vakbeweging bestaat voor een zeer groot deel uit het dagelijks contact met werkgevers en overheidsinstellingen, waarbij volgens een efficiënte methode direct besluiten moeten worden genomen."

Er staat in het hele stukje waarmee wij ons hier bezig houden geen zin die oprechter en juister is dan deze. Inderdaad: het permanente overleg met ondernemendheid en staat, dááruit bestaat het werk van de vakbeweging, die de functie heeft om, gebruik makende van de conjunctuur van de arbeidsmarkt, de arbeidskracht te verkopen tegen de marktprijs van het ogenblik. De vakbeweging verwezenlijkt daarmee de kapitalistische loonwet, die zij juist om die reden niet kan opheffen. Dat dagelijks werk echter kan zij slechts verrichten, wanneer zij niet de exponente van de wil van haar leden is, doch wanneer zij het commando over hen voert. Dat eerst maakt de snelle besluitvorming aan de top mogelijk "volgens een efficiënte methode". De functie van de vakbeweging in de kapitalistische warenmaatschappij brengt mee, dat zij zich niet wérkelijk kritisch tegenover die maatschappij kan opstellen en brengt tevens mee, dat iedere vorm van democratisering strijdig is met haar eigenlijke wezen. Daarom, wanneer de vakbewegingsleiding het over een grotere inspraak van de leden heeft, dat bedoelt zij niet een inspraak bij het overleg met het bedrijfsleven. Dat overleg is eerst bij een totale afwezigheid van een dergelijke inspraak mogelijk. Wat de vakbeweging met "inspraak van de leden" bedoelt, is de schijn van een inspraak, de schijn van een democratie, die de vakbeweging de schijn moet geven van een reële gesprekspartner voor het kapitaal, die namens haar leden het woord voert.

In het bovenstaande is vervat, waarom de officiële vakbeweging de "kritische" bestuurders een spaak in het wiel moet steken en waarom het streven van de "kritische" bestuurders tot mislukking is gedoemd. Als dat zo is echter, zal men vragen, hoe het dan valt te verklaren, dat het NKV, zoals Joop Ramondt in "De Groene" heeft geschreven, bij het verschijnen van de "Maatschappijkritische Vakbeweging" "voor een soepele opstelling koos, die het ook mogelijk maakte dat zelfs een hoofdbestuurder (de heer Bode van St. Eloy) er lid van is"? Het antwoord is, dat een "soepele houding" niet verward moet worden met sympathie en dat men met de stroop van het NKV wellicht beter critici kan vangen dan met de azijn van het NVV. Overigens make men zich over die soepele houding van het NKV vooral niet te veel illusies. De kanttekeningen, die de redactie van "Ruim Zicht" op 20 september bij het program van de actiegroep "Naar één nieuwe vakbeweging" plaatste bleken - evenals de wijze waaróp zij dat program had weergegeven - veertien dagen later al de woede van een der vernieuwers te hebben opgewekt. In een ingezonden stukje vroeg de heer N. Koning uit Amsterdam:

"Is dit een voorproef van begeleiding, van de ons beloofde inspraak in beleidsbeslissingen, dit professioneel ongemerkt kraken van het in-

gebrachte concept-actieprogram "Naar één nieuwe vakbeweging", door deze interpretatie in "Ruim Zicht" nr. 17?"

Dat was een heel wat scherper geleid dan vernomen werd in de officiële reactie op die kanttekeningen - namens de actiegroep - waaruit wij in de aanvang van deze beschouwing reeds hebben geciteerd. Daarin namelijk wordt nadrukkelijk gesteld, dat de actiegroep blij was met de bewuste publicatie. Men kan er uit afleiden, dat er bij de critici niet altijd dezelfde kritische zin heerst, of liever gezegd, dat de naïeviteit van de een groter is dan die van de ander.

In de officiële reactie - namens de actiegroep ondertekend door Arnold Walravens en Jo Geerts - wordt vastgesteld, dat "de reactie van de top op een actie als de onze zodanig is, dat er een bedreiging voor dit topbeleid in wordt gezien". In het verdere deel van het stuk bezweren de samenstellers dan hun leiders, dat daarvoor geen enkele grond bestaat. "We overwegen", zo verklaren zij, "beslist niet een nieuw 'vakbewegingsclubje' op te richten". Even verder citeren zij een passage uit het persbericht, waarmee de actiegroep zich heeft gepresenteerd:

"Het is niet de bedoeling van de actiegroep een poging te doen aan de drie vakcentrales een nieuwe toe te voegen. Zij erkent het nut van samenwerkingsvormen als het huidige overlegorgaan, maar acht dit onvolgende. Van onderaf zou het streven naar éénwording en vernieuwing veel meer kracht bijgezet moeten worden. Vandaar dat de groep zich in de eerste plaats richt tot de gewone leden van de vakbonden en ongeorganiseerden."

Naar onze mening nu, ligt juist hier de reden, dat de vakbewegingstop zich door de actiegroep bedreigd voelt. Naar onze mening ook hebben zij, die de door hen bedoelde vernieuwing van de vakbeweging nastreven, daarvoor geen enkel oog. De redactie van "Ruim Zicht" spreekt de hoop uit, dat de leden van de actiegroep "loyale vakbondsleden" zullen blijken. Met "loyale vakbondsleden" bedoelt die redactie leden, die het belang van de organisatie, het belang van de vakbeweging als vakbeweging, niet zullen opofferen aan hun vernieuwingsstreven. De actiegroep verzekert - evenals dat uiteraard de bestuurders van de "Maatschappijkritische Vakbeweging" doen - dat haar leden loyale vakbondsmensen zijn. Zij ziet niet in, waarom een streven naar vernieuwing van de vakbeweging en naar vernieuwing van de samenleving niet met trouw aan de vakbeweging gepaard zou kunnen gaan. Zij begrijpt niet, waarom een dergelijk streven voor de vakbewegingstop een reden is om aan die trouw te twijfelen. Wat haar parten speelt is het gebrek van een kritische analyse van de positie van de vakbeweging in de moderne maatschappij. Besefte de Mercurius-bestuurder Bakker er wel wat van, toen hij zelf al, tussen haakjes, de mogelijkheid opperde, dat zijn hoop op een andere instelling van de vakbewegingstop wel eens ijdel zou kunnen blijken te zijn?

=====

=====

HET KOMT er niet op aan wat deze of gene proletariër of zelfs heel het proletariaat zich voorlopig als doel voorstelt. Het gaat er om wat het proletariaat is, en wat het dienovereenkomstig historisch beschouwd gedwongen zal zijn te doen.

(KARL MARX, "De heilige familie".)

=====

D E B E H E E R S I N G V A N ' T P R O T E S T .

IN HET BEGIN van dit jaar heeft de Rotterdamse hoogleraar prof. dr. P.J.A. ter Hoeven een beschouwing gepubliceerd 1), waaraan tot dusver te weinig aandacht is geschonken. Hij betoogde daarin dat aan de vakbeweging ruimte moest worden geschonken om te experimenteren en nieuwe wegen te vinden. Zonder dat, aldus zijn mening, bestaat het gevaar, dat de institutionele protestbeweging ineenstort. Dan doemt de dreiging op van een chaotische ontwikkeling vol conflicten.

Het gebeurt niet alle dagen, dat men in de uiteenzettingen van een burgerlijk socioloog het karakter van de vakbeweging zó raak getypeerd vindt als hier bij prof. Ter Hoeven. Hij noemt haar "de institutionele protestbeweging", dat wil zeggen het officiële instituut, waarover de samenleving beschikt om onvrede van onder op te kanaliseren en in "goede" banen te leiden. De taak van de vakbeweging ziet hij, dat wordt duidelijk uit zijn tekst, als de instelling, die tot taak heeft het arbeidersprotest tegen de bestaande maatschappij te beheersen. Die zware taak echter kán de vakbeweging naar zijn oordeel, niet goed vervullen wanneer zij te veel aan banden wordt gelegd, wanneer haar onvoldoende vrijheid wordt gelaten om zich aan te passen aan de veranderende situatie, lees: wanneer men haar niet de kans laat zich af en toe zo nodig héél schijnradicaal op te stellen.

Men kan prof. Ter Hoeven een scherpe kijk op de situatie niet ontzeggen. Er zijn nog meer dingen waar hij een goed oog voor heeft. Hij ziet bijvoorbeeld, dat de arbeiders hun eigen strijd voeren en dat de (zogenaamde) radicale intellectuelen daar géén vat op hebben en dat de arbeiders ze (terecht en niet zonder reden hebben wij steeds beweerd) op een afstand houden. Wat de professor wil is duidelijk: hij wil een radicalere vakbeweging met méér medezeggenschap van de leden. Want hij moet niets hebben van datgene wat hij "een chaotische ontwikkeling" noemt. Uiteraard bedoelt hij daarmee: een strijd waarin de arbeiders hun eigen boontjes doppen. Alsjeblieft, daar komt het betoog van de Rotterdamse hoogleraar op neer, laat de vakbeweging zich zodanig aanpassen, dat zij in staat blijft het arbeidersprotest te beheersen. Want als dat uit de hand loopt is de burgerlijke samenleving aan de rand van de afgrond. Nou gebeurt het niet dikwijls, dat wij het met een professor zó hartgrondig eens zijn als in dit geval. We zijn het zélf s met hem eens, dat de kritiek op de vakbeweging, die van arbeiderszijde wordt vernomen, niet betrekking heeft op de organisatie als zodanig, maar op het functioneren ervan. Maar, voegen we er aan toe, dat geldt dan voor de uitlatingen van de arbeiders, voor hun mondelinge kritiek, niet voor datgene wat ze in hun zelfstandige strijd doen, niet voor hun praktijk. Maar dat ziet onze professor, als burgerlijk geleerde, natuurlijk niet.

1) In "Vrij Nederland" van 16 januari 1971.

=====

G E E N D A D E N M A A R W O O R D E N

DE "WILDE" STAKINGEN, eind september, op enkele Rotterdamse scheepswerven tegen de smogplaag zijn voor diverse vakbondsleiders weer aanleiding geweest om geducht de mond te roeren. Bestuurders van NKV-bouw- en metaalbonden lanceerden een plan voor een algemene uur-staking in de Rijnmond. Eerder verklaarde de verbondsraad van het NVV in een vergadering op 24 september te Scheveningen, dat het

NVV alle activiteiten van NVV-afdelingen tegen de milieuverontreiniging zou steunen. Daarvoor had de NVV-bestuurder Vijg tijdens een hearing in Rotterdam al verklaard achter een staking ten behoeve van het milieu te staan.

De arbeiders van de werf "Gusto" ondervonden weldra, dat deze steun alleen "moreel" was, maar dat de vakbondskassen dicht bleven en dat spontaan optreden allebehalve welwillend werd beoordeeld. De drieste plannen van de Rotterdamse vakbondsleiders bleven dan ook plannen op het papier. Ze zijn nog niet in praktijk gebracht omdat ze - zoals dat heet - niet opportuun zijn. De vakbonden zien zelfs geen heil in demonstraties, omdat - zeggen ze - het de taak van de overheid is om de smog te bestrijden.

Nauwelijks waren de plannen voor een algemene staking in het Rijnmondgebied op de lange baan geschoven of de heer J. van Tol, bestuurder van de katholieke metaalarbeidersbond St. Eloy, kwam met nieuwe ideeën. Hij legde zich weliswaar neer bij het besluit om geen staking te organiseren, "maar", zo schreef hij, "er moeten in deze noodsituatie gewoon keiharde acties ondernomen worden. Want alleen zo blijkt de Nederlandse industrieel bereid fatsoenlijk op te treden."

Overigens maakte de heer Van Tol het wel te gek, toen hij aan een journalist van "De Volkskrant" (men zie de editie van 8 oktober) nadere uitleg gaf. "We zouden", aldus de heer Van Tol, "wel eens een actie kunnen gaan organiseren om vervuilende industrieën te gaan bezetten. Of een massale protestmars. Gewoon demonstratieve daden."

Wie, vragen wij, zouden dan die fabrieken moeten gaan bezetten, wanneer al bij voorbaat gesteld is, dat de arbeiders het werk niet mogen neerleggen? Niet de arbeiders van de betreffende fabrieken zelf derhalve, want dat zou tóch op een staking neerkomen. Evenmin de arbeiders uit andere bedrijven, die volgens de bonden ook al aan het werk moeten blijven. De huisvrouwen misschien? Of linkse studenten? Of gaan de bezoldigde bestuurders zélf de olieraffinaderijen en chemische complexen bezetten? Bij wijze van een "demonstratieve daad"?

Als men het ons vraagt, hebben we hier gewoon te maken met demonstratieve woorden. Deze woorden moeten demonstreren, dat de vakbonden - ondanks alle blijken van het tegendeel - toch wel achter de arbeiders staan. Men kan dat soort woorden telkens vernemen wanneer er "wilde" stakingen uitbreken en het vertrouwen van de arbeiders in de vakbondsleiding afneemt.

Maar in Rotterdam beoordeelt de arbeider zijn voetballers é n zijn vakbondsleiders niet naar hun woorden, maar naar hun daden. Daarom loopt hij warmer voor Feijenoord dan voor NVV of NKV.

=====

UIT DE AMERIKAANSE VAKBONDSPRAKTIJK

IN HET Amerikaanse blad "News & Letters" - dat, zoals de titel al uitdrukt, regelmatig een grote hoeveelheid ingezonden stukken van vooral arbeiders pleegt op te nemen - klaagt een staalarbeider uit Pittsburgh, dat de vakbond een nieuw contract heeft afgesloten, maar dat er nergens ook maar één vakbondslid te vinden is, dat weet wat het contract behelst. Zelfs, zo schrijft hij, is er niet één arbeider te vinden, die ook maar bij benadering zeggen kan, wanneer de bonden ons eindelijk eens van de inhoud op de hoogte zullen stellen. Er is iets bekend geworden over hetgeen het contract behelst omtrent de lonen. Maar dat is dan ook al-

les. Of onze eisen omtrent arbeidsveiligheid of werkverhoudingen nu wél of niet zijn ingewilligd, daarvan weten we niets.

Wij uit de werkplaatsen, zo vervolgt hij, hadden gevraagd meer bij de onderhandelingen te mogen worden betrokken. Daar is niets van terecht gekomen. We moeten eenvoudig afwachten om te zien wat "wij" hebben bereikt, om te zien wat "wij" hebben gewonnen of verloren.

Op dezelfde pagina van dezelfde krant staat een brief van een Ford-arbeider uit Detroit. Hij citeert een pamflet, dat enkele medearbeiders in het bedrijf verspreid hebben. Daaruit blijkt, dat het personeel zich met bepaalde klachten tot de vakbond had gewend en dat er daarop ook een paar districtsbestuurders zegen en schrijve enkele minuten zijn komen kijken om vervolgens te verklaren, dat dergelijke kwesties alleen per bedrijfstak, dus bij de eerstvolgende onderhandelingen over een c.a.o. konden worden opgelost en dat de betrokkenen het zolang maar met de voorman moesten zien te regelen. "Wij kunnen niets doen", verklaarde de hoogste districtsbestuurder ter plaatse. Naar aanleiding daarvan merkt ook deze briefschrijver op, dat de regeling van de werkverhoudingen, de taakomschrijvingen, enz. door de bonden bedisseld zijn en dat er eigenlijk geen arbeider is, die de inhoud ervan kent, zodat de protesterende mannen niet eens weten of zij op hun wensen kunnen staan of niet. Wat de vakbond ons vertelt komt eigenlijk hierop neer, zo besluit hij, dat wij het zélf moeten doen, zoals de arbeiders van publieke werken in Detroit, die een "wilde" staking zijn begonnen.

Een andere arbeider, werkzaam bij de posterijen van New York, vertelt, dat er kort geleden bij de Amerikaanse posterijen het slechtste collectieve contract werd afgesloten uit heel de geschiedenis van de Amerikaanse vakbeweging. Het had betrekking op maar liefst 750.000 PTT-werkers. De mensen wilden het niet accepteren, al hadden de bonzen van de postbond het al getekend. Wat zeiden de bestuurders om de mannen van een "wilde" staking af te houden? "Je moet niet staken nu! Er wordt samengespannen tegen onze bond en staken nu zou zelfmoord zijn!" Maar de briefschrijver komt tot de conclusie dat het alleen maar "zelfmoord" voor de bonden zou betekenen en niet voor de arbeiders, als er van onderen op gestaakt zou worden. Wat is er bij de Amerikaanse posterijen aan de gang?, vraagt hij. Dit: de ene nieuwe machine na de andere wordt er ingevoerd; technisch wordt het bedrijf hoe langer hoe beter. Tegelijkertijd zijn de bonden bezig onze situatie terug te schroeven naar de tijd van twintig jaar geleden.

=====

NOG STEEDS VOORRADIG :

de brochure "Van Beria tot Zjoekof. De sociaal-economische achtergrond van de ontstalinisering in Rusland". Franco per post f. 1,50;

de brochure "Was de sociaal-democratie ooit socialistisch? Een beschouwing over haar wezen." Franco per post f. 1,50.

Wie van onze lezers wil enige van deze brochures in voorraad nemen om deze te verkopen aan belangstellenden? De gewone verkoopprijs bedraagt f. 1,25.

Bestellingen aan redactie en administratie van "Daad en Gedachte".

=====